

Arbeids- og inkluderingsminister Tonje Brenna

Finansminister Trygve Slagsvold Vedum

Forsknings- og høyere utdanningsminister

Helse- og omsorgsminister Ingvild Kjerkol

Justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl.

Digitaliserings- og forvaltningsminister Karianne Oldernes Tung,

Kultur- og likestillingsminister Lubna Jaffery,

Kommunal- og distriktsminister Erling Sande

Klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen

Barne- og familieminister Kjersti Toppe

Sendt digitalt og til alle de angjeldende sektordepartementet

Oslo 08.03.2024

Juristforbundets første innspill til Støre-regjeringens statsbudsjettet for 2025

Innledning

Juristforbundet er landets største organisasjon for jurister, dommere, advokater og jusstudenter. Vi har medlemmer i alle sentrale offentlige etater, næringslivet, domstolene, kommunene og påtalemyndigheten og som studenter ved rettsvitenskapelige studier. I forbindelse med utarbeidelsen av Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2025 ønsker Juristforbundet å komme med enkeltinnspill som hører inn under enkeltstatsråders konstitusjonelle ansvar, men som samtidig har direkte berøringspunkter til andre statsråders ansvar, sektorer og budsjettkapittel. Vi sender derfor våre innspill felles og samlet til *Barne- og familieministeren, arbeids- og inkluderingsministeren, justis- og beredskapsministeren, helse- og omsorgsministeren, kunnskapsministeren, digitaliserings- og forvaltningsministeren, kommunal- og distriktsministeren, forsknings- og høyere utdanningsministeren og finansministeren.*

Forskning. Kunnskap og kompetanse

Vi forventer at arbeidet med statsbudsjettet for 2025 er godt koordinert inn mot Regjeringens kommende digitaliseringsstrategi profesjonsmeldingen, kompetansereform for arbeidslivet og forskningspolitikken.

Dette basert på at Stortinget ved behandlingen av Innst. 472 S (2022-2023) (Utsynsmeldingen) ga klare føringer for fremtidig satsing på juss og rettsvitenskap. Ved behandlingen av innstilling fra næringskomiteen om representantforslag om datadrevet industri Innst. 238 S (2022-2023) fattet Stortinget på sin side følgende vedtak: **Stortinget ber regjeringen sørge for at kunnskap om kunstig intelligens og tingenes internett integreres i flere utdanninger.**

Dette vedtaket og forutsetningene fra Stortingets side inkluderer rettsvitenskapen. Både på utdannings- og forskningssiden. I en situasjon hvor:

- Rettsvitenskapen ikke er rammeplanstyrt
- Jusstudentene i Juristforbundet har gjennomført undersøkelser av kvaliteten på undervisningen de får, herunder også særskilt på hvilken teknologiforståelse studiet gir. Nærmere 90 % av de som har svart beskriver at dette er nærmest ikke-eksisterende, jfr. vårt innspill om behovene til statsbudsjett 2024 Utdannings- og forskningskomiteen¹
- De varslede endringene i finansieringen av det rettsvitenskapelige studiet basert på studiepoengindikatoren omtalt i Kunnskapsdepartementets statsbudsjett for 2024 innebærer at jusstudiet får 54.550 sammenliknet mot medisin på 190.900
- Gradsforskriften er opphevet, men hvor myndighetene ikke har utredet hvilket behov samfunnet har for jurister.
- Myndighetene vet heller ikke hvor mange jurister som jobber i kommunesektoren eller hva de jobber med, utover de egne kommuneundersøkelsene Juristforbundet har gjennomført, jfr. Dokument nr. 15:112 (2022-2023)
- Juristforbundets egen undersøkelser viser at halvparten av norske kommuner ikke har jurister i sin forvaltning, i barneverntjenesten utgjør juristdekningen bare 6 prosent
- Norge ikke er rustet for neste store krise på juristsiden, basert på våre erfaringer med håndteringen av pandemien, jfr. vårt høringssvar til Koronautvalgets rapport ²
- Behovet for jurister med teknologiforståelse i for eksempel NAV er sterkt økende, jfr. vårt innspill til Regjeringens digitaliseringsstrategi³
- Vi frykter at den kommende profesjonsmeldingen trolig ikke eller i liten grad problematisere hva jurister må kunne sett opp mot samfunnets behov, jfr. vårt innspill til denne ⁴

---

¹ [23-16-10-horingsinnspill-fra-juristforbundet-til-statsbudsjett-2024-utdannings-og-forskningskomiteen.pdf](#)

² [Kvittering på innsendt høringssvar på Høring NOU 2023: 16 Evaluering av pandemihåndteringen – rapport fra Koronautvalget \(juristforbundet.no\)](#)

³ [Innspill fra Juristforbundet til Regjeringens varslede nasjonale digitaliseringsstrategi](#)

⁴ [innspill-fra-juristforbundet.pdf \(regjeringen.no\)](#)

- Det ikke siden 2003 har vært tatt et initiativ fra en statsråd om et krafttak for ren rettsvitenskapelig forskning, jfr. Rapport 2005 «Krafttak for juridisk forskning». Juristforbundet er sterk tilhenger av tverrfaglighet, men det må i et sterkt rettsligjort samfunn forskes mer og særskilt på rettsvitenskap⁵

Juristforbundet legger til grunn at rettsvitenskapen, jusstudentene og juristene er de viktigste premissleverandørene for at Norge skal kunne digitaliseres videre og dra nytte av kunstig intelligens på en positiv måte. Fremtidig innovasjon, bærekraftig økonomisk vekst, velferdstjenester, likestilling, rettsikkerhet, demokrati, personvern, tillitssamfunnet samt digital trygghet og beredskap forutsetter at myndighetene anerkjenner rettsvitenskapens og juristenes helt sentrale rolle. Slik Stortinget har forutsatt.

Juristforbundet ber på denne bakgrunn om:

1. *At Regjeringen i forbindelse med profesjonsmeldingen og utarbeidelsen av statsbudsjettet for 2025 på egnede måte og foreløpig drøfter samfunnets nåværende og fremtidige juristbehov, samt behovet for styrket rettsvitenskapelig forskning. Etter- og videreutdanningsbehovet for norske jurister i statlig og kommunal sektor utredes særskilt. Utredningen skal også etter mønster av «Krafttak for juridisk forskning» ta for seg rettsvitenskapens rolle i møte internasjonal utvikling og samfunnets behov. Det utarbeides videre en stortingsmelding om juridisk forskning, utdanning og kompetansebehov som fremlegges innen to år*
2. *Regjeringen bes i forbindelse med statsbudsjettet for 2025 særskilt drøfte hvorvidt finansieringskategorien som jusstudiet forutsettes å tilhøre er egnede til å oppfylle Stortingets vedtak og forutsetninger.*

En kommuneøkonomi som sikrer likhet for loven og rettsikkerhet

Kommunene tillegges et stadig større ansvar uten at det har fulgt tilstrekkelig med midler til finansiering av nye oppgaver. Det er derfor behov for kraftfulle tiltak for å møte utfordringene. Kommuneøkonomien må styrkes betraktelig for å sikre innbyggernes velferd og rettsikkerhet. Kommunene spiller også en viktig rolle i forhold til vern av natur og må tilføres tilstrekkelig ressurser for å kunne ivareta lovgivers intensjoner og internasjonale avtaler på dette feltet.

Kommunenes handlingsrom og innbyggernes rettskrav på tjenester reguleres av om lag 2000 lover, regler og forskrifter. Juristforbundets kommuneundersøkelse avdekker at så mange som 47 prosent av landets kommuner er uten juridisk kompetanse (Rambøll 2023) Mangel på jurister i kommunene øker risikoen for lovbrudd, ressurskrevende konflikter, kostbare erstatningssøksmål, dårlige innkjøpsavtaler, prosessuelle mangler, inhabilitet og lokalpolitikere med manglende forståelse av sitt handlingsrom. Manglende juridisk

---

⁵ [Microsoft Word - G-0382 Krafttak for juridisk forskning.doc \(regjeringen.no\)](#)

kompetanse i kommunene er en trussel mot innbyggernes rettsikkerhet, naturens vern, kommunens omdømme og økonomi.

- *Kommunene må tilføres midler til flere juridiske stillinger for å kunne løse lovpålagte oppgaver og grønn- og digital omstilling*

Mangel på jurister i barnevernet som trussel mot barns rettsikkerhet

Den 20 mars ble NOU 2023:7 overlevert barne- og familieministeren. I rapporten vises det til at barnevernet skal være rustet til å ivareta barn og familiers grunnleggende rettsikkerhet i møte med barnevernets myndighetsutøvelse. NOU rapporten er klar; barn og foreldres rettsikkerhet må styrkes.

Barnevernsutvalget avdekker omfattende svakheter og utfordringer med dagens system, samt strukturelle problemer knyttet opp mot blant annet kompetanse.

Utfordringen i det kommunale barnevernet er at hverken kommuneledelse, politikere eller barnevernsjefer ser behovet for jurister eller er villig til å prioritere denne kompetansen inn i barnevernet. Dette til tross for utallige dommer i Den europeiske menneskerettighetsdomstol, tilsynsrapporter fra statsforvalteren samt en rekke rapporter som alle konkluderer med det samme. Barnevernskontorene mangler kompetanse innen rettsanvendelse, tolkning av lovverk og forståelse og kunnskap knyttet til det prosessuelle regelverket.

Kompetanseheving blant barnevernspedagoger er viktig, men vil i liten grad sikre den juridiske delen av arbeidet. Juristforbundet mener at det er på høy tid at det stilles krav om jurist/er i det kommunale barnevern. Alternativt må små kommuner pålegges et interkommunalt barnevernssamarbeid med forsvarlig jurist bemanning.

Det er i dag 357 kommuner i Norge av disse har Juristforbundets kommuneundersøkelse avdekker at bare 6 prosent av landets barneverntjenester har jurist (Rambøll 2023). Noen av kommunene samarbeider interkommunalt på barnevernfeltet, uten at de nødvendigvis har juridisk kompetanse.

Hvis 90 prosent av alle kommunene ansetter ett ekstra årsverk øremerket jurist i barnevernet tilsvarer det ca. 320 årsverk. Dette vil gi en kostnad i størrelsesorden 300 millioner kroner. Juristforbundet anbefaler at det innføres trinnvis lovkrav om jurist i barneverntjenesten og at det som en start innvilges 100 millioner kroner til juridiske stillinger innen interkommunalt barneverns samarbeid.

- *Juristforbundet ber Regjeringen utrede ulike modeller for å sikre økt antallet jurister i kommunal sektor, herunder et særskilt lovkrav til ansatte jurist i den kommunale barneverntjenesten*

Midler til prøveprosjekt i barneverntjenesten etter Karmøymodellens dialogprosess

I NOU 2023:7 *Trygg barndom sikker oppvekst - Gjennomgang av rettsikkerheten for barn i barnevernet* og NOU 2023:24 *Med barnet hele veien – Barnevernsinstitusjoner som har barnas tillit*, vises det til dialogprosess som en ny metode utviklet av Karmøy barneverntjeneste.

Juristforbundet har lenge påpekt utfordringene med at det er et rettsikkerhetsvakuum i norsk barnevern, fra bekymringsmelding innkommer og frem til tjenesten beslutter å fremme sak i nemnd/domstol. Dialogprosess bidrar til å styrke den private parts rettsikkerhet, kvalitetssikre prosessen og tette vakuemet.

Dialogprosess

Dialogprosess er utviklet av barneverntjenesten i Karmøy og innført i 2017. Karmøy viser til gode resultater, mindre konflikt, og at sakene løses på lavere nivå. Ledelsen i barneverntjenesten mener at dette er både ressurs og økonomibesparende. Siden 2019 har samtlige omsorgsovertakelses saker blitt avgjort ved forenklet behandling og dermed mindre belastende for partene og billigere for tjenesten.

Dialogprosess tar sikte på å legge til rette for en god dialog mellom privat part og barneverntjenesten. God dialog bidrar til bedre felles forståelse av de utfordringer som gjør seg gjeldende og legger til rette for å løse konfliktene på et lavest mulig nivå. Dette sikrer enklere og tryggere prosesser, som har vist seg ressursbesparende for kommunen.

Dialogprosess metode:

Den private part får i alvorlige eller konfliktfylte saker anledning til å trekke inn advokat på et langt tidligere tidspunkt i saken enn det den private part har krav på. Advokaten får sitt honorar dekket av barneverntjenesten, uavhengig av om saken er fremmet for fylkesnemnd eller ikke.

Det vil være en juridisk saksbehandler i barneverntjenesten som koordinerer dialog opp mot den private parts advokat.

Dialogprosess resultat:

I sin oppsummering etter 2020 viser Karmøy kommune til positive tilbakemeldinger fra barneverntjenesten, private parter og deres advokater. Det er mindre ressurskrevende konflikter og høyere tillit. Færre saker i nemnd/rettsapparatet fører også til at Dialogprosess sparer kommunen for unødvendige utgifter.

Juristforbundet ber om:

- *at det i statsbudsjettet for 2025 settes av 4 millioner årlig til et toårig prøveprosjekt etter Karmøymodellen i tre mellomstore kommuner som pr i dag ikke har juridisk kompetanse. Midlene skal dekke lønnskostnader ved ansettelse av jurist i barneverntjenesten samt advokatsalær.*

En rettssikker naturvernforvaltning

Kommunene har over tid fått et stadig større ansvar for miljø- og arealforvaltning, uten tilsvarende økning i kapasitet og kompetanse. All natur ligger i en kommune, forvaltningen av naturen og strandsonen er i stor grad opp til lokalpolitikere i hver enkelt kommune. Dette har ført til dramatisk nedbygging av naturareal samt privatisering av strandsonen. Denne utviklingen samsvarer ikke med eksisterende lovverk og internasjonale avtaler. Dispensasjoner har blitt hovedregelen og når det skal foretas interesseavveining taper naturen. I Juristforbundets kommuneundersøkelse fremgår det at bare 33 prosent (Rambøll 2023) av landets kommuner har ansatt jurister innen plan og byggesak

Juristforbundet ber om:

- *at Naturavtalen følges opp og at staten tar ansvar og sørger for at eksisterende miljølovgivning følges*
- *Det settes av 300 millioner i budsjettet for 2025 for å styrke den juridiske kompetansen i kommunene innen plan og byggesak, dette vil sikre lokalpolitikere et bedre beslutningsgrunnlag i forvaltningsspørsmål, planarbeid og miljølovgivning.*
- *Det settes av 50 millioner til opplæringsprogram av lokalpolitikere for bedre forståelse av lovverk og handlingsrom.*
- *Staten må gi klarere rammer og øke ressursene hos statsforvalterembetene slik at veiledning og tilsyns funksjonen innen miljøvern styrkes.*
- *Sivilombudet får tilført mer ressurser for å kunne behandle saker av stor prinsipiell betydning.*

Et påtalebudsjett som sikrer oppklaring, trygghet og rettssikkerhet

Juristforbundet viser til at vold i nære relasjoner er et betydelig samfunnsproblem. Mørketallene er betydelige samlet sett. Rapporten «Samfunnskostnader av vold i nære relasjoner» (Menon-publikasjon nr. 15/2023) viser at vold i nære relasjoner koster samfunnet nesten 92,7 milliarder i 2021. Dette fordelt på tre overordnede kostnadskategorier; Offentlig og privat ressursbruk (13,4 milliarder kroner), produksjons- og effektivitetstap (25,2 milliarder kroner i 2021) og tap av liv og helsemessig livskvalitet (54,1 milliarder kroner). Dette ikke medregnet såkalt æresrelatert vold, vold fra tillitspersoner eller voldtekt. Dette står i skarp kontrast til ressursbruken i politi og påtalemyndighet i den samme rapporten hvor man samlet anslår en kostnad på 300 millioner.

Påtalemyndigheten har en helt sentral og grunnleggende rolle i både rettsstaten og kriminalitetsbekjempelsen. Samtidig blir denne rollen ofte glemt, da både funksjonen og arbeidet i media og dagligtale ofte omtales som politi(et). Selv i vår nåværende straffeprosesslov omtales ofte påtalemyndigheten som “politiet”, og så må man lese i forarbeidene til loven at det er påtalemyndigheten (i politiet) man her henviser til. Dette kan

vanskelig sies å oppfylle kravene vi stiller til tilstrekkelig klarhet i lovverket slik at dette skal være tilgjengelig for meningmann.

Regjeringen har sikret at vi har fått et eget "påtalebudsjett" for påtalemyndigheten i politiet. Dette var et langt skritt i retning av å gjøre som resten av de stater vi liker å sammenlikne oss med for å ivareta påtalemyndighetens rolle, både som en del av kriminalitetsbekjempelsen og straffeforfølgelsen, og som ivaretaker av rettssikkerheten og de øvrige rettsstatlige prinsipper innenfor nettopp kriminalitetsbekjempelse og straffeforfølgelse. Det er grunn til å minne om at påtalemyndigheten avgjør rundt 90 % av alle landets straffesaker. Det er viktig at Regjeringen følger opp at et eget påtalebudsjett fungerer etter hensikten. Vi får tilbakemeldinger fra våre tillitsvalgte om at POD nå ser det nødvendig med en større nedbemanning av påtalejurister neste år.

Ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2024 viste Justisdepartementet til, når det gjaldt den høyere påtalemyndighet, at dette var en del av oppfølgingen av den såkalte Påtaleanalysen, NOU 2017:5, som aldri ble fulgt opp av forrige regjering. Det er prisverdig, og dette arbeidet fortjener å fortsette.

Juristforbundet ber om at Regjeringen ved utarbeidelsen av statsbudsjett for 2025:

- *Legger til grunn Påtaleanalysen, NOU 2017:5 som styrende faktor*
- *Gir en avklaring på hvorvidt den ønsker å utrede et skille mellom politi og påtalemyndighet*
- *Forplikter seg til en ytterligere styrking av påtalemyndighetens rolle og uavhengighet, herunder ved å sørge for at et eget påtalebudsjett betyr en forsterkning og ikke en forverring av påtalemyndighetens rolle*

Domstolenes uavhengighet og rekrutteringssituasjon

Domstolene har vært underfinansiert i en årrekke, noe Juristforbundet ved Dommerforeningen er svært bekymret over. Vi opplever en manglende prioritering av den tredje statsmakt, og det som i realiteten er en nedbygging som gjør domstolen dårligere rustet for å utføre oppgaver som tilligger dem. Domstolenes uavhengighet kan ikke oppfylles uten at domstolene får den finansiering som trengs for å kunne fylle samfunnsrollen. Juristforbundet mener det er særdeles urovekkende at domstolene stadig blir svekket på grunn av sviktende budsjetter.

Manglende bevilgninger kan ikke møtes med å redusere antall dommere. Arbeidsbelastningen er for stor allerede. Dommerne har en hverdag som stiller stadig

økende krav, med mange belastende saker. Det er stort tidspress der de fleste regelmessig arbeider i helger og mange bruker ferien til å arbeide.

Juristforbundet ber om:

- *at domstolene gjennom statsbudsjettet for 2025 sikres en økonomisk og tidsmessig nærhet til innbyggerne slik at domstolen kan være den foretrukne konfliktløser for folk flest*
- *at Regjeringen gjennom statsbudsjettet for 2025 fremlegger en strategi for å gjøre det enklere og rimeligere, og dermed mulig, for innbyggerne å få brakt forvaltningsavgjørelser og – vedtak inn for domstolsprøving slik at folk flest kan være sikre på at deres rettigheter i møte med det offentlige er ivaretatt*
- *at Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettsarbeidet for 2025 vurderer rekrutteringssituasjonen ved norske domstoler nøye, herunder bidrar til at arbeidet med en tilfredsstillende avlønning av dommerne fortsetter. For å sikre domstolenes uavhengighet og god rekruttering til dommerstanden.*

Et NAV som forvalter ressursene effektivt og hjelper dem som trenger det

NAV forvalter 1/3 av Norges statsbudsjett. Forutsetningen for at disse midlene disponeres i tråd med det Stortinget har vedtatt og hatt som intensjon, er at det er nok og tilgjengelig juridisk kompetanse der hvor NAV møter innbyggerne. Juristene i etaten må på samme måte som juristene i en byggesaksavdeling ha mulighet til nettopp å utøve lovlighetskontroll og veilede internt i etaten slik at vedtak blir fattet korrekt første gang. NAV har tradisjonelt funnet tiltak som avhjelper mangel på juridisk kompetanse i form av flere retningslinjer, samhandlingsrutiner og mer detaljerte veiledere og standardtekster. Som vi har sett har ikke alltid disse vært gode nok til å ivareta borgernes rettigheter, som ikke minst den såkalte NAV-skandalen om manglende oppfylging og oppfølging av våre EØS-rettslige forpliktelser viste. Innbyggerne taper tid når NAV ikke fatter vedtak riktig første gang og i tillegg bruker lang tid på å avgjøre en klage eller anke. For de som ikke orker, klarer eller av andre grunner ikke anker taper innbyggerne helt grunnleggende rettigheter. Dette er sjelden de mest ressurssterke som rammes. I tillegg sliter etaten med at de for få juristene som jobber der ikke har tilstrekkelig teknologikompetanse. Både nåværende og fremtidige jurister i og utenfor NAV må forutsettes å kunne samhandle godt med andre faggrupper som ingeniører og teknologer ved digitalisering og bruk av KI i NAV. Det er nødvendig med fokus på forvaltningsrettslig kompetanse og økt bruk av jurister i NAV for å få en bedre balanse mellom effektivitet og kvalitet i saksbehandlingen.

Juristforbundet ber om at Regjeringen ved utarbeidelsen av statsbudsjett for 2025:

- Bidrar til å styrke NAVs juridiske arbeid.
- NAVs veiledningsplikt må styrkes. Særlig gjelder dette i møte med “regel- og skjemavelde”.

Likhet for loven- rettshjelp til dem som trenger det

Innbyggernes rettsikkerhet må ivaretas. Rettshjelp ytet av uavhengige advokater og med god kvalitet er en forutsetning for dette. Det offentlige har selv en plikt til å bidra til rettsikkerhet, men man bør for eksempel ikke bruke veiledningsplikten som et selvstendig argument mot en rettshjelpsordning som sikrer enkeltmennesket i møte med en offentlig sektor som er vesentlig sterkere og med langt større ressurser. En fungerende rettshjelpsordning er for en investering å regne da mangelen på dette også vil utløse merarbeid for offentlige organer, noe vi stadig får tilbakemelding fra våre medlemmer hos alt fra domstol via påtalemyndighet til statsforvalter at det gjør.

Det foreligger et særlig rettshjelpsbehov blant innsatte. Når man er varetektsfengslet har den enkelte innsatte rett til et visst antall advokatbesøk avhengig av sikkerhetsregime. Når man er domfelt har man ikke krav på noe. Flere advokater og rettshjelptiltak besøker domfelte klienter uten at deres arbeid dekkes av det offentlige. Dette av hensyn til den enkelte domfelte og at man som advokat oppfatter å ha en moralsk forpliktelse til å bidra overfor mennesker i en svært sårbar situasjon

For at den nye rettshjelpsloven skal bidra til å styrke rettsikkerheten, er det viktig salærsetsen øker til et bærekraftig nivå, i tråd med salærrådets vurderinger. Det vil være svært viktig at effekten av den første store endringen i rettshjelpsloven evalueres tidlig i kommende stortingsperiode og at evalueringen også ses i sammenheng med utviklingen av salærsetsen.

Ideelt sett burde innbyggerne ha lik tilgang til rettsikkerhet som til helsehjelp. Det optimale, som vi erkjenner vil være kostnadskrevende, er at alle innbyggerne skal ha rett til fastadvokat, med egenandel som i helsevesenet, oppbygd som helsevesenet.

Kvinnehelse, diskriminering og rettighetsspørsmål

Det såkalte kvinnehelseutvalget foreslo flere gode tiltak. Samtidig innebar sammensettingen av utvalget og dets mandat at arbeidet ble begrenset i den forstand at de rettslige rammene rundt kvinners rett til helse ikke ble/ ble svært knapt berørt, eksemplifisert ved kun korte drøftelser rundt effekten diskriminering kan ha for kvinners helse. For at oppfølgingen av funnene i denne skal bli god bør Regjeringen bidra til en forståelse av kvinnehelse er et rettighetsspørsmål. En «nøytral» utforming av et regelverk vil ikke alltid innebære at alle blir like godt ivaretatt. Denne «nøytrale» utformingen har tradisjonelt i for stor grad blitt gjort av menn, for menn. Og man har da ikke alltid klart å ivareta de særskilte hensyn som må til for at kvinner skal ha like rettigheter som menn på helseområdet.

Sammenhengen mellom diskriminering og dårlig helse er dokumentert i flere internasjonale studier. Ifølge studiene kan det å bli utsatt for rasisme og diskriminering påvirke både psykisk og fysisk helse negativt. Blant annet rapporterer personer som opplever rasisme og diskriminering om mer psykiske plager enn de som ikke gjør det, og det er påvist en klar sammenheng mellom diskriminering, selvfølelse og depresjon.¹ Juristforbundet legger til grunn at dette er felles for alle diskrimineringsgrunnlag.

Hensynet til kjønn ikke er inkludert i noen av de mest sentrale politiske styringsdokumentene for digitalisering av helse- og omsorgstjenesten. Ifølge kvinnehelseutvalget er kjønn ikke vektlagt i noen av de viktigste løsningene for digital samhandling og datadeling. Dette forutsetter imidlertid tilgjengelig juridisk kompetanse i offentlig sektor når nye løsninger skal ruller ut. Det samme «fraværet av hensyn til kjønn» er etter Juristforbundets oppfatning også for ofte gjeldende ikke bare når de gjelder utforming av styringsdokumenter, men også ofte fraværende ved lovutforming. Kjønnsperspektivet kunne med fordel, som nevnt tidligere, vært bedre ivaretatt i lovgivningen. Det er stort behov for bedre samhandling mellom helsetjenestene og NAV. Juristforbundet oppfatter det som viktig at kjønnsperspektivet inkorporeres i forskrifter og rundskriv, samt interne instruksjoner hos NAV.

Juristforbundet ber om at Regjeringen i forbindelse med arbeidet med statsbudsjettet for 2025:

- *Fremlegger et oppdatert kunnskapsgrunnlag om hvorledes kjønnsperspektivet er inkorporert i forskrifter og rundskriv, herunder interne instruksjoner hos NAV.*
- *Sikrer at adgangen til å få fri rettshjelp i saker om diskriminering utvides basert på oppdaterte økonomiske analyser.*

Styrket studiefinansiering

Studiestøtten for studenter i dag for lav. Studentene må enten få støtte fra foreldre eller jobbe parallelt med studiet. Dette skaper uheldige forskjeller og ulike forutsetninger i studieløpet. Master i rettsvitenskap er ett krevende studiet der man frarådes å jobbe parallelt med studiene.

Juristforbundet ber om at studentene i budsjettet for 2025 prioriteres

- *Studiestøtten må heves 1,5 ganger grunnbeløpet*
- *Studiestøtten må knyttes til grunnbeløpet, slik at studiestøtten justeres årlig i tråd med grunnbeløpet*

Med hilsen

(sign.)

Sverre Bromander

president